

Pius IX. a „duch nových čias“

vdp. Radovan Rajčák

7. februára 2021 ✝ Cirkev

Spomienka na pápeža Pia IX. nie je naplnená takým vzrušením ducha, ako tomu bolo za jeho života a krátko po jeho smrti. Dodnes je jeho osoba mnohými zatracovaná, ba väčšina ľudí dnes už ani nevie, koho si pod týmto menom predstaviť a s akými činmi si tohto veľkého pápeža spojiť. On sám i jeho dielo sú však stále aktuálne a majú veľký vplyv na udalosti v Cirkvi v 20. i 21. storočí. Dôsledky pontifikátu tohto veľkého pápeža vnímame dodnes. S jeho rozpormi i výdobytkami.

Pius IX., občianskym menom Ján Mária Mastai Ferretti, sa narodil v Senigalliu, v dnešnom Taliansku, 13. mája 1792 ako deviate dieťa grófa Girolama a Kataríny Sollazziovej. Pokrstený bol ešte v deň svojho narodenia. Jeho detstvo bolo naplnené intenzívnym vzťahom k rodnej domovine a katolíckym životom, ku ktorému ho jeho nábožní rodičia svedomito viedli. V rokoch 1803 až 1808 bol žiakom piaristického kolégia pre šľachticov vo Volterre. Odtiaľ následne odchádza roku 1809 na „vyššie“ učenie do Ríma. Nesmierne túžil po tom, aby sa stal kňazom, avšak túto jeho túžbu zmarila choroba, ktorú mu diagnostikovali – epilepsia. Štúdium musel okamžite opustiť. Ako šľachtic sa pokúsil prihlásiť do pontifikálnej kniežacej gardy, kde by mohol nájsť uplatnenie. Avšak aj z tej bol okamžite pre svoj nepriaznivý zdravotný stav prepustený.

Jeho život sa mu začal rúcať pred očami. Toto všetko sa stalo v čase, keď stretol muža, ktorého dnes poznáme pod menom sv. Vincent Palloti. Ten mladíkovi predpovedal, že sa stane pápežom a Panna Mária z Loreta ho z choroby vylieči. Tak sa aj stalo. V roku 1815 bol v Lorete z Božej milosti a na príhovor Panny Márie z epilepsie zázračne vyliečený. Okamžite sa vrátil k štúdiu teológie a v roku 1819 prijal kňazskú vysviacku. V roku 1823 odišiel na dva roky na misie do Čile už ako pápežský nuncius. Odtiaľ sa po dvoch rokoch vracia a hneď nato je, ako 35-ročný, menovaný za arcibiskupa v meste Spoleto. Bol skutočným arcipastierom a láskavým otcom.

V okolitých mestách i v Spolete sa začínali šíriť revolučné myšlienky a rozdúchavať nenávistné vášne. Jeho apoštolské úsilie však dosiahlo ich utíšenie. Tam, kde sa to nepodarilo, zmierňoval následky biedy po revolučnom plienení. O všetkých ľuďoch sa staral s veľkou láskou a porozumením. V roku 1840 ho pápež Gregor XVI. menoval za kardinála a v roku 1846, presne 16. júna, bol Božou prozreteľnosťou zvolený v štvrtom skrutíniu konkláve za pápeža. Prijal meno Pius IX.

Svoj pontifikát, ktorý je zatiaľ najdlhší v celej histórii Cirkvi, začal Pius IX. radom reforiem. Reagoval tak na jasné pnutia a problémy, ktoré sa vtedy v Pápežskom štáte prejavovali. Začiatok jeho pontifikátu bol tiež poznačený viacerými zmenami v celej vtedajšej spoločnosti, ktoré rozdúchal liberalizmus. Ten zavrhoval nemenné morálne hodnoty, hlásal relativizmus pravdy a mal silný protikatolícky náboj. Cirkev sa pod vedením Pia IX. mala vysporiadať nie s nejakou určitou zmenou, ako tomu bolo zvyčajne, ale s totálnou premenou vnímania celej spoločenskej a politickej situácie. Na čosi také nebola vtedajšia Cirkev pripravená, a preto na mnohých miestach vznikali ohniská nenávisti proti pápežovi a katolicizmu vôbec.

Do toho vstúpili navyše snahy o zjednotenie Talianska, čo by nevyhnutne znamenalo zánik tisícročné existujúceho pápežského štátu. Cirkev sa ocitla pod tlakom zo všetkých strán. Jedni ju obviňovali zo spiatočnictva, iní sa dožadovali jej zrušenia.

Pius IX. miloval Taliansko a sympatizoval s myšlienkou jeho národného zjednotenia. Do istej miery sympatizoval aj s konkrétnymi snahami politických činiteľov rozdrobených v mnohých kniežatstvách a kráľovstvách. Neskôr sa však proti liberálnej revolúcii i proti zjednoteniu Talianska postavil, pretože toto zjednotenie sa malo udiť v jasnom protikatolíckom duchu.

Liberáli, ktorí stáli na čele zjednocovacieho procesu pápeža vyzvali, aby sa pridal na ich stranu ako morálna autorita a ich ochranca. Vyzvali ho tiež, aby začal so zjednotením tak, že vyhlási vojnu Rakúsku, ktoré malo talianske územia ako dŕžavy. Toto samozrejme pápež, spoločný otec všetkých kresťanov, odmietol.

Následne sa proti nemu rozpútala zúrivá nenávisťná kampaň. 15. novembra 1848 bol rímskymi revolucionármi zavraždený ministerský predseda Pápežského štátu Pellegrino Rossi, na základe čoho sa pápežov negatívny postoj k takejto podobe zjednocovania ešte upevnil.

Revolúcia a štvavá kampaň proti pápežovi sa šírili ako oheň. V samotnom Ríme boli zorganizované masové protesty proti pápežovi priamo pred jeho palácom. Rozzúrené a sfanatizované masy pod okná pápežského paláca pritiahli dokonca delá, z ktorých naň strieľali. Puškami strieľali do okien, pričom sa im podarilo zastreliť jedného z pápežských sekretárov, ktorý sa prekvapene vyklonil z okna. Pápež sám horko ťažko unikol davu. Za pomoci bavorského vyslanca bol napokon, preoblečený za obyčajného kňaza, nútený utiecť z Ríma. Utiahol sa na pôdu Kráľovstva dvoch Sicílií – do Gaety.

Tento spor neukončili ani francúzske vojenské oddiely, ktoré neskôr davy rozohnali, Rím oslobodili od vzbúrencov a pápežovi umožnili návrat. Bolo jasné, že vojensky sa dá udržať poriadok len nakrátko. Navyše, francúzske vojsko muselo nečakane pre vojnu s Nemeckom Rím opustiť. Pápež zostal opäť vydaný napospas revolucionárom, ktorí sa ihneď chopili šance. Liberálne politické kruhy ohlásili zrušenie pápežského štátu a vyhlásili Talianske kráľovstvo. Na jeho čelo sa postavil piemontský kráľ Viktor Emanuel II. Na pápežove protesty a exkomunikáciu sa nebrali ohľady. Pius IX. sa tak hlboko sklamaný a zradený utiahol do svojej rezidencie a nazval sa „vatikánskym väzňom“.

V týchto búrlivých ťažkých časoch sa nezmietal v ohrození len pápežský štát, ale, a to je ešte závažnejšie, samotná náuka Cirkvi. Bolo preto nevyhnuté, aby pápež energicky proti vtedajším bludom zasiahol. Cirkev potrebovala na zložité politické rozhodnutia čas, avšak v náuke nebolo o čom premýšľať. Pius IX. jasne a rýchlo reagoval na súdobé bludy radom vnútorných reforiem Cirkvi a vieroučných dokumentov.

Prvým úkonom v tomto smere bolo slávnostné vyhlásenie dogmy o Nepoškvrnenom počatí Panny Márie 8. decembra 1854. Pius IX. bol presvedčený, že jestvuje vzťah medzi Matkou Božou a historickými udalosťami a že privilegium Nepoškvrneného počatia má obrovský význam ako hrádza proti súvekým omylom a bludom, ktorých jadrom bolo popieranie dedičného hriechu. Proti bludným názorom, že človek jediný je normou pravdy a morálky, sa tu kladie Mária ako Nepoškvrnená, ktorá zvíťazí nad zlom a herézami vznikajúcimi vo svete ako následok hriechu. Veľkosť Máriinho privilegia vyvráti tvrdenia tých, ktorí popierajú, že ľudská prirodzenosť je skazená prvotným hriechom a ktorí zväčšujú sily rozumu, aby umenšili alebo popreli dobro Zjavenia (kto popiera dedičný hriech, ten popiera aj tajomstvo Vykúpenia a Vtelenia).

Mária porazí omyl racionalizmu, ktorý trápi svet i Cirkev.)

Ďalej to boli v roku 1864 encyklika *Quanta cura* a známy *Syllabus errorum*, v ktorom sa v desiatich odstavcoch odsudzuje 80 moderných omylov a heréz.

Napokon to bol rok 1869, kedy pápež Pius IX. zvolal do Vatikánu 20. všeobecný koncil Katolíckej cirkvi. Ten sa zišiel po 300 rokoch od zvolania Tridentského koncilu (1545-1563). Odvtedy sa natoľko zmenila situácia Cirkvi, že bolo potrebné znovu zvolať biskupov Cirkvi, aby mohli adekvátne reagovať na to, čo sa v spoločnosti dialo. Nemala sa riešiť nejaká konkrétna teologická otázka, ale definovať podstatu samotnej Cirkvi. Taktiež potvrdiť vieroučné princípy kresťanstva vystavené útokom zvonku i zvnútra a byť manifestáciou viery a jednoty Cirkvi, združenej okolo pápeža. Koncil bol otvorený 8. decembra 1869.

Prvé teologické diskusie vyústili prijatím konštitúcie *Dei Filius*, ktorá zavrhol *racionalizmus* (súbor filozofických smerov, podľa ktorého má ľudský rozum neobmedzené schopnosti), *panteizmus* (náuka, ktorá pokladá prírodu za stelesnenie božstva) a *naturalizmus* (náuka, ktorá tvrdí, že príroda je jediná skutočnosť; teda neexistuje nijaký duchovný princíp – neexistuje nijaký Boh).

Ďalšie diskusie vyústili do prijatia konštitúcie *Pastor Aeternus*, ktorá vyhlásila dogmu o pápežskej neomylnosti (za presne stanovených podmienok: keď hovorí *ex cathedra*, ako učiteľ a pastier všetkých kresťanov vo veci viery a morálky) a primátu pápeža (ktorý nespočíva v čestnej prednosti pápeža pred inými biskupmi, ale v skutočnej najvyššej moci, nezávislej od akejkoľvek inej moci. Túto moc pápež nevlastní na základe delegovania od iných biskupov či od celej Cirkvi, ale ona spočíva v Božom práve.)

Pre vojnové udalosti musel byť koncil roku 1870 predčasne rozpustený a už sa viac nezišiel.

Pápež po koncile dôsledne a láskavo pokračoval vo všestrannej reforme Cirkvi. 8. decembra 1870 ustanovil sv. Jozefa za patróna všeobecnej Cirkvi, 16. júna 1875 Cirkev zasvätil Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu. Zomrel vyčerpaný 7. februára 1878, po 32 rokoch pontifikátu. V roku 2000 bol pápež Pius IX. blahorečený.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/pius-ix-a-duch-novych-cias/>